Η ΠΕΡΙΦΗΜΟΤΕΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΑΝΝΑ ΚΟΜΝΗΝΗ

Πῶς γεννήθηκε μιὰ Βυζαντινὴ πριγκήπισσα. Μιὰ περίεργη ἀναβολὴ τοκετοῦ. Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου. Οἱ ἀρραβῶνες ἑνὸς νηπίου. Ἡ βασίλισσα Μαρία, τὸ ὄνειρο τῆς ὡμορφιᾶς. Ὁ ἀγγελικὸς μνηστήρ. Παιδικοὶ ἔρωτες. Ὁ θάνατος τοῦ μνηστῆρος τῆς Ἄννας. Ἡ γέννησις τοῦ ἀνεπιθυμήτου διαδόχου. Ὄνειρα ποὺ σβύνουν, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

I

Κατὰ τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1083, ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου Εἰρήνη Δοῦκα, σύζυγος τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, βριοκόταν ξαπλωμένη στ' ὁλόχρυσο κρεββάτι της στὸν «Θάλαμο τῆς Πορφύρας» τοῦ Ἱεροῦ Παλατίου καὶ περίμενε νὰ γεννήση. Ἐκεῖ, σύμφωνα μὲ μιὰ παλιὰ παράδοσι, ἔπρεπε νὰ γεννιοῦνται οἱ αὐτοκρατορικοὶ πρίγκηπες τοῦ Βυζαντίου, καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ μάλιστα τοὺς ἔδιναν τὸ ἐπίθετο «Πορφυρογέννητοι».

Ἡ ὥρα τοῦ τοκετοῦ εἶχε φτάσει πειά, μὰ ἡ αὐτοκράτειρα δὲν ἤθελε νὰ γεννήση ἀκόμη, γιατὶ ὁ σύζυγός της ἔλειπε μακρυὰ ἀπ' τὴν πρωτεύουσά του, πολεμῶντας ἐναντίον τῶν ἐπιδρομέων Νορμανδῶν.

Τότε ἡ αὐτοκράτειρα εἶχε μιὰ ὡραία ἐμπνευσι. Καθὼς εἶχε ἀρχίσει νὰ νοιώθη τοὺς πόνους τοῦ τοκετοῦ, ἔκανε πάνω ἀπὸ τὴν κοιλιά της τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ καὶ εἶπε μὲ πίστι :

— Περίμενε ἀκόμη, παιδί μου, ἐδῶ μέσα ὥς ὅτου νὰ γυρίση ὁ πατέρας σου!

Ἡ μητέρα τῆς Εἰρήνης, γυναῖκα λογικὴ καὶ φρόνιμη, ἀκούγοντας τὰ λόγια αὐτὰ τῆς κόρης της, θύμωσε καὶ τῆς εἶπε :

— Καὶ ἂν ὁ σύζυγός σου δὲν γυρίσει μέσα σ' ἕνα μῆνα ; Τί θὰ κάνης καὶ πῶς θὰ ὑποφέρης τόσους πόνους ;....

Μὸ τὸ γεγονότα ἐδικαίωσαν τὴ νεαρὴ αὐτοκράτειρα, γιατὶ ἔπειτα ἀπὸ τρεῖς μέρες ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ξαναγύρισε στὴν πρωτεύουσά του καὶ δεχότανε στὴν ἀγκαλιά του μιὰ χαριτωμένη κόρη, τὴν ὁποία ἡ γυναῖκα του γέννησε ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴ τῆς ἐπανόδου του.

Ἔτσι ἦρθε στὸν κόσμο, μ' ἕνα θαυματουργὸ σχεδὸν τρόπο, ἡ Ἄννα ἡ Κομνηνή, μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ περίφημες κι' ὀνομαστὲς πριγκήπισσες ποὺ ἔζησαν στὴν αὐλὴ τοῦ Βυζαντίου.

* * *

Ἡ γέννησις τῆς πριγκηπίσσης προκάλεσε ἕνα ἀπερίγραπτο ἐνθουσιασμὸ σ' ὁλόκληρη τὴν αὐτοκρατορία, τῆς ὁποίας ὁ θρόνος ἀποκτοῦσε ἔτσι διάδοχο. Οἱ γονεῖς τῆς Εἰρήνης «τρελλοὶ ἀπὸ τὴ χαρά τους» —ὅπως ἀναφέροιν ἐπὶ λέξει οἱ Βυζαντινοὶ χρονικογράφοι— δὲν ἤξεραν πῶς νὰ ἐκδηλώσοιν τὴν εὐτυχία τους γιὰ τὸ μεγάλο αὐτὸ γεγονός. Πάνω ἀπ' τὴν κοῦνια της τοποθέτησαν τὸ αὐτοκρατορικὸ διάδημα καὶ διέταξαν νὰ ἀναφέρεται τὸνομά της στοὺς ὕμνους ποὺ ἐψάλλοντο στὶς ἐκκλησίες ὑπὲρ τῶν αὐτοκρατόρων.

Συγχρόνως τὴν ἀραβώνιασαν μὲ τὸ νεαρὸ Κωνσταντῖνο Δούκα, τὸ γυιὸ τοῦ ἐκπτώτου αὐτοκράτορος Μιχαὴλ VII, τοῦ ὁποίου ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς εἶχε σφετερισθεῖ τὸ θρόνο.

Ἔτσι, ἀπὸ νήπιο ἀκόμη, ἡ Ἄννα Κομνηνή, ἡ πορφυρογέννητη πριγκήπισσα, μποροῦσε νὰ ὀνειροπολῆ, ὅτι μιὰ μέρα θὰ καθότανε ὡς παντοδύναμη αὐτοκράτειρα στὸν ὑπέρλαμπρο θρόνο τῶν Βυζαντινῶν Καισάρων.

* * *

Ἡ Ἄννα ἀνατράφηκε κυρίως ἀπὸ τὴ μητέρα της Εἰρήνη κι' ἀπὸ τὴ μέλλουσα πεθερά της, τὴ βασίλισσα Μαρία. Σὲ ὅλη της τὴ ζωὴ διατήρησε γλυκύτατες ἀναμνήσεις ἀπὸ τὰ πρῶτα της αὐτὰ χρόνια, τὰ ὁποῖα τῆς φαινόντουσαν ἀργότερα ὡς τὰ πιὸ εὐτυχισμένα ὅλης της τῆς ζωῆς.

Ἐλάτρευε τὴ μητέρα της, ἡ ὁποία τῆς εἶχε ἀφιερώσει ὁλόκληρη τὴ στοργή της κ' ἔτρεφε ἕνα βαθύτατο θαυμασμὸ πρὸς τὴν ἀσύγκριτα ὡραία πεθερά της, ἡ ὁποία εἶχε ἐπιδερμίδα λευκὴ σὰν τὸ χιόνι καὶ μάτια γαλάζια, γοητευτικά

«*Ποτὲ*—ἔγραφε ἔπειτα ἀπὸ χρόνια γιὰ τὴν πεθερά της ἡ Ἄννα Κομνηνὴ—*ποτὲ ἀσφαλῶς δὲν ξαναπαρουσιάστηκε τέτοια θαυμασία ἁρμονία ἀναλογιῶν σὲ ἀνθρώπινο σῶμα. Ἦταν ἕνα ἔμψυχο ἄγαλμα, ἕνα ἀντικείμενο θαυμασμοῦ γιὰ κάθε ἄνθρωπο ποὺ ἔχει συναίσθησι τῆς ὡμορφιᾶς ἢ μᾶλλον ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Ἔρως ἐνσαρκωμένος καὶ κατεβασμένος στὴ γῆ*».

Μὲ τὴν ἴδια τρυφερότητα, ἡ μικρὴ πριγκήπισσα ἀγαποῦσε καὶ τὸν μέλλοντα σύζυγό της, τὸ νεαρὸ Κωνσταντῖνο, ποὺ ἦταν κατὰ ἐννέα χρόνια μεγαλείτερός της. Ὁ Κωνσταντῖνος ἦταν ἕνα γοητευτικὸ ἀγοράκι ξανθὸ καὶ ρόδινο, μὲ ὑπέροχα μάτια, «*ποὺ ἔλαμπαν κάτω ἀπ' τὰ πυκνὰ βλέφαρά του σὰν πολύτιμες πέτρες μέσα στὸ χρυσάφι*».

«*Ἡ ὡμορφιά του*—ἔγραφε γι' αὐτὸν ἡ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ—*φαινόταν οὐρανία καὶ ὄχι ἐπίγεια*».

Δυστυχῶς ὅμως ὁ ὡραῖος αὐτὸς πρίγκηψ ἔμελλε νὰ πεθάνη πολὺ γρήγορα, μόλις εἰκοσαετής, πρὶν ἀκόμα πραγματοποιηθῆ ὁ γάμος του μὲ τὴν μνηστή του.

Σ' ὅλη της τὴ ζωή, ἡ Ἄννα ἡ Κομνηνή, διατηροῦσε τὴν πιὸ τρυφερὴ ἐντύπωσι ἀπ' αὐτὸ τὸν ὡραῖο νέο, τὸν ὁποῖον ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἀγαποῦσε σὰν παιδί του καὶ τὸν ὁποῖο κι' ἡ ἴδια εἶχε λατρέψει μ' ἕναν ἀγνὸ παιδικὸ ἔρωτα. Ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ὅταν γρηὰ πειὰ συλλογιζόταν τὸν ἄτυχο μνηστῆρα της «τὸ θαῦμα αὐτὸ τῆς φύσεως καὶ τὸ ἀριστούργημα τοῦ Θεοῦ», ὅπως τὸν ἀποκαλοῦσε, δάκρυα τῆς ἐρχόντουσαν στὰ μάτια καὶ δὲν μποροῦσε νὰ συγκρατήση τὴ συγκίνησί της.

Ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς

* * *

«*Ἤμουν μόλις ὀχτὼ χρόνων*—γράφει ἡ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ—*ὅταν ἡ δυστυχίες μου ἄρχισαν*».

Καὶ ἰδοὺ πῶς : Ἐνῶ ὥς ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἀσφαλὴς διάδοχος τοῦ θρόνου, ἔξαφνα τὸ 1088, ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη, χάρισε ἕνα γυιὸ στὸ σύζυγό της.

Ἡ χαρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου ἦταν ἀπερίγραπτη ποὺ εἶχε ἀποκτήσει ἀρσενικὸ παιδί καί, φυσικά, τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἄλλαξε ἀμέσως τὴ διαδοχὴ τοῦ θρόνου.

Ὁ Ἀλέξιος, ποὺ ὥς τότε περιέβαλε μὲ τόσες φροντίδες τὴ μέλλουσα πεθερὰ τῆς κόρης του, ψυχράθηκε ἔξαφνα μαζύ της καὶ ἐτράβηξε τὴν Ἄννα ἀπὸ τὰ χέρια της. Ὁ χωρισμὸς αὐτὸς προκάλεσε ἀπερίγραπτη ὀδύνη στὴ μικροῦλα πριγκήπισσα...

Ἔπειτα ἀπὸ μερικοὺς μῆνες, ὁ ἀδελφὸς τῆς Ἄννας ἀνεκηρύσσετο ἐπισήμως, ἂν καὶ τριετὴς μόλις, Καῖσαρ καὶ συμβασιλεὺς τοῦ πατέρα του. Αὐτὸ ἦταν ἡ καταστροφὴ ὅλων τῶν ἐλπίδων τῆς νεαρῆς πριγκηπίσσης. Ἔτσι ὁ ἀρραβωνιαστικός της ἔχανε κάθε ἐλπίδα γιὰ τὸ θρόνο. Καὶ ὅταν ἀργότερα ὁ μνηστήρ της πέθανε καὶ ἡ Ἄννα παντρεύτηκε μὲ τὸ Νικηφόρο Βρυέννιο, ὁ σύζυγός της, μολονότι τοῦ παρεχώρησαν τὸν τίτλο τοῦ Καίσαρος, ἐπῆρε σειρὰ κατωτέρα τοῦ διαδόχου τοῦ θρόνου.

Ἔτσι ἡ γέννησις ἀδελφοῦ ὑπῆρξε γιὰ τὴν Ἄννα ἡ μεγαλείτερη δυστυχία τῆς ζωῆς της. Εἶχε καταστρέψει ὅλες της τὶς φιλοδοξίες καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἡ ὡραία πριγκήπισσα ἔννοιωθε μῖσος ἄγριο ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ της «*τοῦ μαύρου αὐτοῦ παιδιοῦ, μὲ τὸ μέτωπο καὶ τὰ στεγνὰ χείλη*»—ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ ἡ ἴδια.

Ἔτσι ἕνας ἄγριος ἀγῶνας ἄρχισε μεταξὺ τῆς Ἄννας καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της, γύρω ἀπ' τὸν αὐτοκρατορικὸ θρόνο, γιὰ τὸν ὁποῖο θὰ μιλήσουμε στὸ προσεχές.

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΣΚΑΛ

Ὅλη ἡ ἀξία μας ἔγκειται στὴ σκέψι. Χωρὶς αὐτὴ δὲν μποροῦμε ν' ἀναδειχτοῦμε. Ἂς προσπαθοῦμε λοιπὸν νὰ σκεφτόμαστε καλά.

* * *

Ὑπάρχει τίποτε πιὸ ἀστεῖο ἀπ' τὸ νᾶχη τὸ δικαίωμα ἕνας ἄνθρωπος νὰ μὲ σκοτώση, ἐπειδὴ κατοικεῖ σὲ μιὰ ἄλλη χώρα κι' ἐπειδὴ ὁ βασιληᾶς του φιλονείκησε μὲ τὸ δικό μου ;

* * *

Ἂν, φίλε μου, ἔμενες στὴν ἴδια χώρα μὲ μένα, θἄταν ἀδικία καὶ θἄμουν δολοφόνος ἂν σὲ σκότωνα. Τώρα ὅμως ποὺ κατοικεῖς σὲ ἄλλη χώρα, εἶμαι γενναῖος κι' εἶνε δίκαιο τὸ νὰ σὲ σκοτώσω.